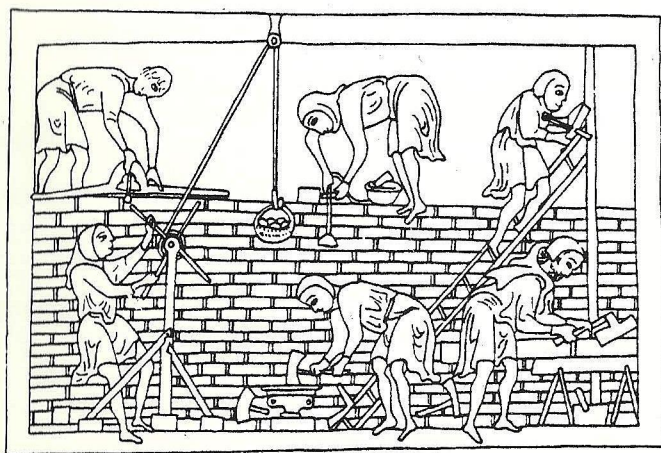
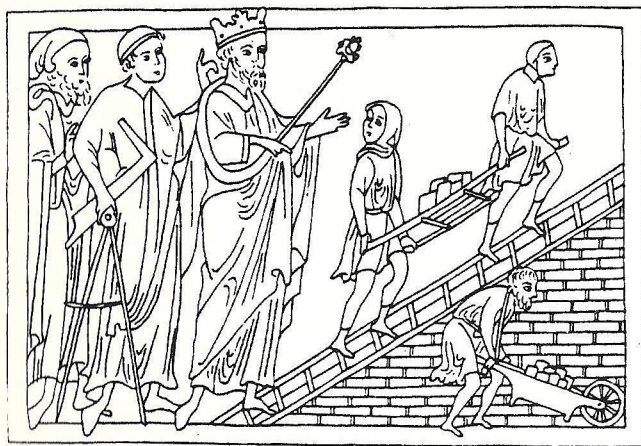

NIEUWSBRIEF

Stichting **Bouwhistorie** Nederland

Nummer 20

Juli 1997

Algemeen bestuur:

mr. G. van Herwaarden (*voorzitter*)
drs. K.J. Stechouwer (*vice-voorzitter*)
drs. G. van Tussenbroek (*secretaris*)
ir. R.J.W.M. Gruben (*penningmeester*)
ir. G. Berends
ir. A.H. van Drunen
drs. K. Emmens
ir. J. Kamphuis
B.J.M. Klück
drs. J.M.H. Penders
dr.ing. D.J. de Vries

Redactie Nieuwsbrief:

ir. G. Berends
A.H.M. Glaudemans
ir. R.J.W.M. Gruben
dr.ing. R. Stenvert
drs. M.E. Stades-Vischer

Redactieadres:

Nieuwsbrief Bouwhistorie
Bethaniëstraat 4
5211 LJ 's-Hertogenbosch
Tel.: 073-6145225

Kopij / reacties:

Vóór 1 augustus a.s. te zenden aan het bovenstaande redactieadres.

De redactie houdt zich het recht voor ingezonden stukken te weigeren of in te korten (in overleg met de auteur).

Donateurs:

U kunt donateur van de SBN worden door jaarlijks minimaal f. 25,- over te maken op postgiro 273441 t.n.v. SBN, Zwaansteeg 11, 3511 VG Utrecht.

U wordt dan op de hoogte gehouden van het doen en laten van de stichting door middel van de vier maal per jaar verschijnende Nieuwsbrief.

Van het bestuur

Ontwikkelt de SBN zich tot een échte organisatie, tot zo'n organisatie, die dapper meehengelt in zoveel mogelijk subsidievijvers en die ook meedoet aan de 'vierjarige kunstplansystematiek', kortom tot zo'n club, die helemaal van deze tijd is? Je zou het haast gaan denken, want de 20ste Nieuwsbrief van de SBN is in hoofdzaak gevuld met een heus beleidsplan voor de periode 1997-2001, net zo'n mooi beleidsplan als waarover tegenwoordig elke zichzelf respecterende kunst- en/of cultuurclub de beschikking heeft. Echter: alléén ons plan eindigt niet, zoals al die andere beleidsplannen, met een 'eis' in de richting van de overheid 'onmiddellijk bedrag X' op tafel te leggen. Er staan dan ook, ook al hebben wij er vrij lang over gepraat en eraan gesleuteld, niet echt opzienbarende ontwikkelingen in aangekondigd of als gewenst c.q. noodzakelijk aangegeven. Wij hebben eigenlijk niet meer (maar ook niet minder) gedaan dan nog eens duidelijk opgeschreven wat wij willen en waarmee wij bezig zijn. Maar pretenties - de wil om een doelstelling te verwezenlijken - heeft de SBN wèl en die staan er dus duidelijk in. Laten wij als mensen, die willen dat in ons land op een zo goed en zo serieus mogelijke wijze monumentenzorg wordt bedreven, weloverwogen en doelgericht op de sinds de oprichting van de SBN in 1991 ingeslagen weg verder gaan. Dan komt het met de bouwhistorie en dus met de monumentenzorg wel goed. En het staat een ieder vrij om in een volgende Nieuwsbrief commentaar te leveren op het beleidsplan.

En verder

- heeft Ronald Glaudemans, medeoprichter van de SBN en een van de redacteurs van onze Nieuwsbrief, besloten het secretariaat van de SBN neer te leggen. Het werd voor hem te belastend. Wij zijn Ronald veel dank verschuldigd voor de consciëntieuze wijze, waarop hij het secretariaat heeft vervuld. Hij is een van de zeer trouwe steunpilaren van de Stichting - regelmatig vervulde hij ook een spreekbeurt tijdens het Bouwhistorisch Platform - en wij mogen dan ook verwachten dat wij hem regelmatig in de kring van de SBN blijven tegenkomen. Vooralsnog blijft hij gelukkig nog wel, zij het met mate, beschikbaar voor het mede samenstellen van de Nieuwsbrief. Gabri van Tussenbroek, als AIO in Utrecht werkzaam bij prof. Koen Ottenheim, is bereid gevonden het secretariaat van de SBN op zich te nemen. Welkom! Het lijkt geen twijfel dat hij zich binnen de SBN snel zal thuisvoelen.

- verliep de donateursdag op 24 mei j.l. in Antwerpen op rolletjes. Wij hebben veel belangwekkends te zien gekregen. Onze dank gaat uit naar onze Vlaamse vrienden Petra Maclot, Lode de Clercq en Rutger Steenmeijer voor de wijze waarop zij deze dag organiseerden, waaraan zo'n 60 SBN-ers deelnamen. Van harte moet worden gehoopt dat het niet bij deze ene bouwhistorische ontmoeting tussen Vlaanderen en Nederland blijft.

- ziet het er naar uit, dat de HBO+ Opleiding Restauratie, verbonden aan de Hogeschool van Utrecht, in september werkelijk van start gaat. Cursusleider Maarten Fritz, dankzij wiens doorzettingvermogen dit project van de grond kon komen, heeft prachtig informatiemateriaal met een calendarium de wereld ingezonden. Wij wensen de initiatiefnemers van harte veel succes toe. Namens de SBN is Karel Emmens bij de voorbereiding van deze opleiding betrokken.

- dringt de vraag zich op of iedereen, die de tot nu toe verschenen drie delen van *Het Bureau*, geschreven door J.J. Voskuil, heeft doorgeworsteld, er achter is gekomen onder welke naam Dik Berends in deze boeken figureert.

- en heeft een delegatie uit het SBN-bestuur op 20 juni weer met RdMz-directeur Asselbergs gepraat. Wij houden u op de hoogte en doen verslag in de volgende Nieuwsbrief.

Een goede zomervakantie toegewenst door

Gijs van Herwaarden
voorzitter SBN

Stichting Bouwhistorie Nederland Beleidsplan 1997-2001

Inleiding

De in 1991 in het leven geroepen Stichting Bouwhistorie Nederland stelt zich het bevorderen van de publieke belangstelling voor bouwhistorisch onderzoek, alsmede het bevorderen van de kwaliteit en de kwantiteit van het bouwhistorisch onderzoek in Nederland, een en ander in het belang van de monumentenzorg, ten doel. Bouwhistorisch onderzoek en bouwhistorische kennis zijn immers onmisbaar voor de instandhouding van het bouwkundige culturele erfgoed. Deze hoofddoelstelling valt op te splitsen in vier subdoelstellingen:

- ernaar streven dat het vak bouwhistorie zijn juiste plaats binnen het terrein van de monumentenzorg en de wetenschap krijgt, waarbij de SBN heel nadrukkelijk ook de zorg voor niet beschermde monumenten op het oog heeft;
- het vak bouwhistorie in kwalitatief opzicht zo goed mogelijk ontwikkelen, opdat een zo hoogwaardig mogelijk "bouwhistorisch produkt" kan worden aangeboden;

- het bevorderen van goed onderwijs op het vakgebied;
- publiciteit.

De SBN wil een katalysator en stimulator zijn van het vakgebied bouwhistorie en het bouwhistorisch onderzoek, alsmede een platform voor de beoefenaren van het vakgebied om de onderlinge communicatie, informatie-uitwisseling en een goede collegiale sfeer te bevorderen. Het nastreven van deze doelstellingen zal tevens kunnen bijdragen aan een vergroting van het werkkerrein van de bouwhistorici.

De stichting heeft sinds haar oprichting ernaar gestreefd door het ontplooiën van de volgende activiteiten inhoud te geven aan deze doelstellingen:

- a. het werven van donateurs als "achterban"; de achterban van de stichting wordt in hoofdzaak gevormd door diegenen, die zich professioneel met bouwhistorisch onderzoek bezig houden;
- b. het samenstellen en verspreiden van een Nieuwsbrief; tot nu toe verschenen er 20 Nieuwsbrieven;
- c. het organiseren van een jaarlijkse donateursdag;
- d. het (mede) organiseren van cursussen Bouwhistorie voor zowel het MBO- als het HBO-niveau; het samenstellen van de bijbehorende cursusboeken en syllabi;
- e. het leveren van docenten en lesmateriaal voor door andere instellingen georganiseerde cursussen (zoals het NCM);
- f. het samenstellen en verspreiden d.m.v. de Nieuwsbrief van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg van de Leidraad voor praktijkgericht bouwhistorisch onderzoek;
- g. het (mede) organiseren van studiebijeenkomsten en symposia;
- h. het leveren van sprekers en artikelen over bouwhistorische onderwerpen; herinnerd moge worden aan artikelen in het Bulletin van de KNOB en aan het Jaarboek 1996 van de Rijksdienst: "Monumenten en bouwhistorie";
- i. het onderstrepen van het belang van bouwhistorisch onderzoek bij beleidsmatig verantwoordelijken, zoals de directie van de RDMZ, waarmee een structurele overlegsituatie tot stand werd gebracht;
- j. het onderhouden van contacten met verwante organisaties, zoals het NCM, de KNOB, het Convent van Gemeentearcheologen en de Ned. Vereniging van Monumentenzorgers, alsmede met een organisatie als de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in verband met de herziening van de model-monumentenverordening;
- k. het kritisch volgen van en eventueel reageren op beleidsvoornemens van de (rijks)overheid, zoals bv. op het beleidsplan van de RDMZ "Monumenten breed bekeken";
- l. het kritisch volgen van ontwikkelingen die voor het bouwhistorisch onderzoek van belang zijn, zoals de Geïllustreerde Beschrijving en de herinventarisatie van het rijksmonumentenregister;

- m. het bepleiten van een bijzondere hoogleraarsstoel aan een instelling van universitair onderwijs;
- n. het waar mogelijk in woord en geschrift aandacht vragen voor het belang van het bouwhistorisch onderzoek binnen het bredere kader van de monumentenzorg;
- o. het leggen van internationale contacten in bv. het verband van ICOMOS en door het deelnemen aan congressen in het buitenland.

Nu de SBN vijf jaar functioneert acht het bestuur de tijd gekomen om een beleidsplan voor de periode 1997-2000 te formuleren, waarin een overzicht wordt gegeven van de beleidsvoornemens en hun consequenties wat de tijdsduur (korte, middellange en lange termijn) betreft. Het beleidsplan moet het kader worden waaraan de activiteiten, zo mogelijk neergelegd in concrete actieplannen, en vorderingen kunnen worden getoetst.

Hoofddoel van de SBN in de komende vier jaar

Als hoofddoel wil de SBN zich richten op het consolideren en versterken van de positie van het vak bouwhistorie en van de bouwhistorici binnen het kader van de monumentenzorg in Nederland. Bouwhistorisch onderzoek moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van elke restauratie en van elke monumenteninventarisatie in ons land. De consequentie daarvan is dat de verschillende vormen van bouwhistorisch onderzoek, zoals aangegeven in de Leidraad, in aanmerking dienen te komen voor subsidiëring. De aan de restauratie voorafgaande bouwhistorische verkenning behoort in het kader van het Besluit Rijks subsidiëring Restauratie Monumenten (BRRM) subsidiabel te zijn. Het wetenschappelijk bouwhistorisch onderzoek tijdens de restauratie dient gefinancierd te worden uit het onderzoeksbudget van de RDMZ. De SBN dient zich daarbij overigens niet alleen te richten op de rijksoverheid als de voor het generale monumentenbeleid verantwoordelijke overheidslaag, maar evenzeer of wellicht in nog sterkere mate op de gemeenten die in het kader van het gedecentraliseerde monumentenbeleid in de praktijk een grote uitvoerende verantwoordelijkheid dragen voor dat beleid. De gemeenten zijn dan ook een belangrijke doelgroep voor de SBN, omdat zij in veel gevallen opdrachtgever zijn voor bouwhistorisch onderzoek. Het pleiten voor meer en betere mogelijkheden voor bouwhistorisch onderzoek is niet een op zichzelf staande bezigheid, maar dient gezien te worden in het licht van het door de SBN noodzakelijk geachte streven de monumentenzorg- en restauratiepraktijk in ons land in inhoudelijk en kwalitatief opzicht op een hoger peil te brengen. Wil dat streven het door de SBN beoogde effect sorteren, dan dient zo nauw mogelijk te worden samengewerkt met collega's en partners binnen het monumentenvak, zoals archeologen, kunst- en architectuurhistorici, historici in het algemeen, historisch-geografen en restauratie-architecten. Dat betekent, dat de SBN de contacten met andere (verwante) organisaties en personen binnen zowel het werkveld als daarbuiten - te denken valt daarbij ook aan de universitaire en de HBO-instellingen, voor zover die zich bezighouden met de genoemde disciplines - wil intensiveren. De SBN wil nog

krachtiger naar buiten treden met plannen, argumenten en ideeën om het belang/noodzaak van het bouwhistorisch onderzoek te benadrukken. Ook zal de SBN waar mogelijk initiatieven van anderen, die kunnen bijdragen tot het realiseren van het hoofddoel, ondersteunen. Verder zal de SBN, zo mogelijk in samenwerking met andere organisaties, initiatieven nemen om de discussie over monumentenzorg en restaureren nieuwe impulsen te geven. Duidelijke en voor sommigen wellicht controversiële stellingnames zal de SBN daarbij niet uit de weg gaan.

De plaats van het vak bouwhistorie in de monumentenzorg

De SBN stelt zich daarbij de volgende actiepunten voor:

1. intensivering van de samenwerking met de diverse geledingen van de RDMZ en met in het bijzonder de coördinator bouwhistorie van deze Dienst; het nauwlettend en kritisch volgen van beleidsmatig belangrijke ontwikkelingen zoals de organisatie van het steunpuntennetwerk, de uitwerking van RDMZ-het beleidsplan "Monumenten breed bekeken" en de nieuwe regelgeving (BRRM); aandringen op meer bouwhistorische expertise in de regio's en steunpunten van de RDMZ; tijdpad: permanent;
2. bevorderen dat het (doen) uitvoeren van bouwhistorisch onderzoek verplicht wordt gebaseerd op de Leidraad; met het oog daarop zal de SBN de Leidraad uitwerken in richtlijnen voor de dagelijkse praktijk; tijdpad: korte termijn;
3. het bepleiten van een structurele betrokkenheid van bouwhistorici bij monumenten(her)inventarisaties; meedenken en meewerken aan Cher- en Vinexplannen alsmede aan de uitvoering van de Conventie van Malta; tijdpad: permanent;
4. het actief deelnemen aan de discussie over de in de toekomst noodzakelijke ontwikkelingen op het terrein van de monumentenzorg o.a. in het kader van het bestuur van het NCM; tijdpad: middellang;
5. intensivering van de contacten met (zuster)instellingen in het buitenland, zoals de Arbeitskreis für Hausforschung; stimulering van het bouwhistorisch onderzoek in een gebied als Vlaanderen; bij ICOMOS zal gepleit worden voor het opnemen van een clause in het Charter van Venetië, inhoudend dat als voorbereiding op elke restauratie bouwhistorisch onderzoek verplicht gesteld moet worden; tijdpad: middellang c.q. permanent.

Een kwalitatief zo hoogwaardig mogelijk "produkt"

Omdat niet alleen de opdrachtgevers er recht op hebben, dat zij "goede waar voor hun geld" krijgen aangeleverd maar ook omdat de hun opdrachten uitvoerende bouwhistorici er belang bij hebben, dat zij aan de aan hen gestelde verwachtingen voldoen en een "hoogwaardig produkt" (een deskundig en verantwoord uitgevoerd bouwhistorisch onderzoek, dat voldoet aan eisen van overdraagbaarheid van informatie en praktische toepasbaarheid) afleveren, zal de SBN aandacht blijven geven aan de kwaliteitseisen, waaraan bouwhistorisch onderzoek moet voldoen. De bouwhistoricus zal heel precies en zakelijk moeten kunnen aangeven wat hij waarom aanbiedt en wat de financiële

consequenties daarvan zijn. De bouwhistoricus dient zich er nog sterker bewust van te worden dat hij op een zakelijke markt opereert, bepaald door enerzijds vraag en aanbod en anderzijds door kwaliteit. Zijn gedrag jegens de potentiële opdrachtgever zal door deze factoren moeten worden bepaald. Alleen dan zal de door de SBN gewenste verruiming van het werkkterrein zich gaan voordoen; tijdpad: middellang.

Onderwijs

Wil de bouwhistoricus een "zo hoogwaardig mogelijk produkt" kunnen leveren, dan dient er grote aandacht te zijn voor onderwijs, scholing en training in het bouwhistorisch onderzoek. De SBN dient daarbij een stimulerende en coördinerende rol te vervullen. De SBN wil zich er sterk voor maken dat op zowel MBO- en HBO-niveau als op universitair niveau in het lesprogramma aandacht moet worden besteed aan het vak bouwhistorie en het bouwhistorisch onderzoek in zowel praktisch als theoretisch opzicht.

In de eerste plaats acht de SBN het van belang dat er een (bijzondere) hoogleraarsstoel in de bouwhistorie tot stand wordt gebracht. Rondom deze stoel zou een bouwhistorisch studiecentrum moeten worden opgebouwd; tijdpad: middellang tot lang.

Een specifieke opleiding tot bouwhistoricus is een ideaal, dat de SBN wel heeft, maar op dit moment nog niet realiseerbaar acht. Wel ware te streven naar een vakopleiding op zowel middelbaar als hoger technisch niveau. Een combinatie met een opleiding tot archeologisch veldtechnicus is daarbij een te overwegen mogelijkheid. Op een door de Hogeschool Utrecht ontwikkeld initiatief om de te komen tot een HBO-opleiding Restauratie-plus zal positief worden ingespeeld; tijdpad: korte termijn.

De samenwerking met het NCM bij het organiseren van de basiscursussen bouwhistorie zal worden voortgezet. Tenslotte acht de SBN specialistische cursussen bouwhistorie ten behoeve van speciale doelgroepen - te denken valt aan de Monumentenwacht - wenselijk. De mogelijkheden van geavanceerde middelen als internet, cd-rom e.d. moeten benut worden; tijdpad: kort tot middellang.

Op de korte termijn wordt onderzocht welk lesmateriaal en welke leermiddelen noodzakelijk zijn.

Publiciteit

De SBN blijft het bevorderen van goede publiciteit over het vak bouwhistorie als een belangrijke doelstelling zien. De volgende actiepunten komen daarbij in het beeld:

1. het voortzetten van de uitgave van de Nieuwsbrief in een zo mogelijk wat professionelere vorm; grote aandacht voor het werven van kopy; werving van donateurs om het verloop te compenseren; tijdpad: permanent;
2. samenstellen en verspreiden onder gemeenten en gemeentelijke (monumenten)commissies van een voorlichtingspakket over bouwhistorie;
3. nagaan of er behoefte bestaat aan een jaarlijks cahier met bouwhistorische opstellen; tijdpad: middellang;

4. het zo mogelijk in samenwerking met de RDMZ (en de ROB ?) samenstellen van een boek over bouwhistorie in Nederland; deze publicatie zou bestemd moeten worden voor een breed publiek; tijdpad: middenlang tot lang;
5. het organiseren van studiedagen, de jaarlijkse donateursdag daaronder begrepen, discussiedagen, symposia en congressen al dan niet in samenwerking met andere organisaties; verder het organiseren van excursies in binnen- en vooral buitenland om de contacten met de bouwhistorici aldaar te versterken; tijdpad: permanent;
6. het onderzoeken van de mogelijkheden van een cursus over bouwhistorie op de televisie (Teleac); tijdpad: midellang tot lang;
7. het aanleveren van artikelen aan zowel meer algemeen gerichte als de specifieke monumentenperiodieken en tijdschriften; tijdpad: permanent;
8. persberichten; tijdpad: permanent.

Financiën en organisatie

De vraag dient aan de orde te komen hoe de SBN zich tegen de achtergrond van het bovenstaande verder zou moeten c.q. willen ontwikkelen. De SBN is thans een organisatie met ca. 190 donateurs, die voor het belangrijkste deel worden gerecrueteerd uit diegenen, die zich al (enige) jaren professioneel met bouwhistorisch onderzoek bezighouden, hetzij als zelfstandig bouwhistoricus, hetzij in dienst van een overheidsinstelling. De SBN beschikt niet over een professioneel secretariaat. De kosten worden gedekt door de jaarlijkse bijdragen van de donateurs. De SBN ontvangt geen subsidie. Wil de SBN verder gaan als een vrij kleine organisatie van mensen, die in hetzelfde onderwerp zijn geïnteresseerd en zich daarvoor geheel inzetten of moet de organisatie van de stichting op een bredere leest worden geschoeid? Dat zou het opbouwen van een professioneel secretariaat betekenen, alsmede een totaal andere wijze van financiering van die organisatie. Vooralsnog is het SBN-bestuur van mening, dat op de ingeslagen weg moet worden voortgegaan. Dat betekent verder gaan met een vrij beperkte, niet geprofessionaliseerde organisatie. Op dit moment lijkt de bestaande organisatorische structuur het meest effectief. Het is bovendien de vraag of een breder opgezette structuur te financieren zou zijn. Dat neemt niet weg, dat het SBN-bestuur erop bedacht moet zijn, dat de structuur toch verbreed moet worden, en dat tijdig de bakens worden verzet c.q. aangepast als de omstandigheden daartoe aanleiding zouden geven.

Namens het voltallige bestuur, *Gijs van Herwaarden*

Donateurs per 12 mei 1997

Per 12 mei 1997 had de SBN 190 donateurs. Reeds verschillende keren is ons gevraagd om een donateurslijst in de Nieuwsbrief op te nemen. Hieronder wordt aan dit verzoek voldaan. Tevens zijn de donateurs naar woonplaats uitgesplitst, waardoor een beeld wordt verkregen van de spreiding van bouwhistorische belangstelling in ons land.

S. Alberts, Amsterdam
 W. Annema, Delft
 N. Arts, Eindhoven
 Archeologische Vereniging Golda, Gouda

M.H. Bartels, Amsterdam
 J. Battjes, Hoogezand
 T.C. Bauer, Delft
 H. Becks, Hedel
 G. Berends, Zeist
 B. van den Berg, Gouda
 J.W. Bloemink, Holten
 K. Boeder, Ede
 H.W. Boekwijt, Rosmalen
 J.J. Bollebakker, Dordrecht
 A.J.J.M. Bonke, Amsterdam
 L.O. Bos, Sauwerd
 N. Boschma, Edam
 Bouwkundig Bureau Bakker, Pijnacker
 S.T. Brockhoven, Alphen aan den Rijn
 C.H. Broers, Amsterdam
 M. de Bruijn, Utrecht
 Bur. Inv. & Advies Mon., Utrecht
 Bur. Oudh. Onderz. Rotterdam, Rotterdam
 Bur. voor Visuele Doc., 's-Hertogenbosch

H.J. van Cappeveeën, Leur
 L. de Clercq, Antwerpen - België
 Convent van Gem. Arch., Vlaardingen

II.E. Dekhuijzen, Rhenen
 M.M.A. Dhaenens, Breda
 F.P. Don, Bunnik
 J.F. Dröge, Leiden
 A.H. van Drunen, 's-Hertogenbosch

J.R.M. van der Eerden, 's-Hertogenbosch
 M.A. van der Eerden, Wijk b. Duurstede

C. Eggen, Kelmond
 J.A.M. van den Eijnden, Vught
 K. Emmens, Delft
 J.M. van Es, Zijderveld
 G.R.M. van den Eynde, Breda

C.J.B.P. Frank, Nijmegen

J.J.P. Gardeniers, Wageningen
 Gelders Genootschap, Arnhem
 Gemeente Amsterdam
 Gemeente Apeldoorn
 Gemeente Dordrecht
 Gemeente 's-Gravenhage
 Gemeente Haarlem
 Gemeente 's-Hertogenbosch
 Gemeente Kampen
 Gemeente Sittard
 R.J.M. van Genabeek, 's-Hertogenbosch
 A.H.M. Glaudemans, 's-Hertogenbosch
 A. de Gooijer, Maarsbergen
 M. Goossens, Gent - België
 W.S. van de Graaf, Amsterdam
 P. de Greef, Mechelen - België
 M.H.H. van der Grinten, Venlo
 P.A. Groen, Bergen
 H.J.H. Gruben, Rosmalen
 R.J.W.M. Gruben, 's-Hertogenbosch

C.J. van Haften, Groningen
 F.A.C. Haans, Grave
 J.D.F. Hardenberg, Sassenheim
 P.C. van der Heiden, 's-Gravenhage
 H.A. Heidinga, Edam
 K. Helfrich, Groningen
 D.B.M. Hermans, Nijmegen
 G.W. van Herwaarden, 's-Gravenhage
 G. Heuff, Wassenaar
 W. van den Heuvel, Soest

J. Hoekstra, Delft
 J. van der Hoeve, Utrecht
 M.J. van 't Hof, Eindhoven
 Hogeschool 's-Hertogenbosch
 C.C. van Hoogevest, Rotterdam
 U.G.J. Hoogzaad, Leiden
 R.S.F.M. Horbach, Utrecht
 H.F.G. Hundertmark, Oss
 W.M.H. Hupperetz, Tilburg
 J.L.F. van den Hurk, 's-Hertogenbosch

E. Jans, Almelo
 H. Janse, Amsterdam
 H.P. Jansen, Tiel
 H.L. Janssen, Utrecht
 J.J. Jehee, Soesterberg
 J.J. de Jong, Zwolle
 S. de Jong, Zaandam
 N.H. Jurgens, Valkenswaard
 S.M. Jurgens, Apeldoorn

J. Kamphuis, Delft
 H.N. Karsemeijer, Nederhorst den Berg
 B.J.M. Klück, Utrecht
 C.J. Kolman, Amerongen
 B.H.J.N. Kooij, Zeist
 D. van der Kooij, Voorschoten
 J.C.G. Kreek, Diepenveen
 G. Krekel, Geldrop
 J.S. Krijnen, Utrecht
 J. Krommendijk, Hengelo
 E.M. Kylstra, Utrecht

J.L.M. van de Laar, Deventer
 J.R. Leegstra, Groningen
 A.C.M. Luteijn, Bloemendaal

P.M.C.I. Maclot, Antwerpen - België
 A.H.P.M. Meesters, Breda
 A.J.J. Mekking, Utrecht
 L.H. van der Meule, Leidschendam
 E.J. Meyerink, Amsterdam
 J.C.J. van Moll, Sint-Michielsgestel

Natuurmonumenten, 's-Graveland
 Ned. Kastelenstichting, Wijk bij Duurstede
 Ned. Ver. v. Monumentenz., Purmerend
 M. Niemeijer, Voorst
 E. Nijhof, 's-Hertogenbosch
 J.M.M. Nuyten, Delft

L.H.M. Olde Meierink, Utrecht
 E.L. van Olst, Arnhem
 P. Oostra, Amsterdam
 E. Orsel, Delft

A.D. Pauptit, Alkmaar
 E. Pegels-Van Heiningen, Alphen ad. Rijn
 J.M.H. Penders, Utrecht
 P.J. Pretz, Koedijk
 M.A. Prins, Putten

B. Raangs, Winsum
 N. Ramakers, 's-Hertogenbosch
 A. Reinstra, Zeist
 J. Renes, Wageningen
 M.P.J. Rieter, Helmond
 Rijksdienst v.d. Monumentenzorg, Zeist
 C. Rogge, Amstelveen
 F. de Roode, Breda
 J.W. van Rooden, Leiden

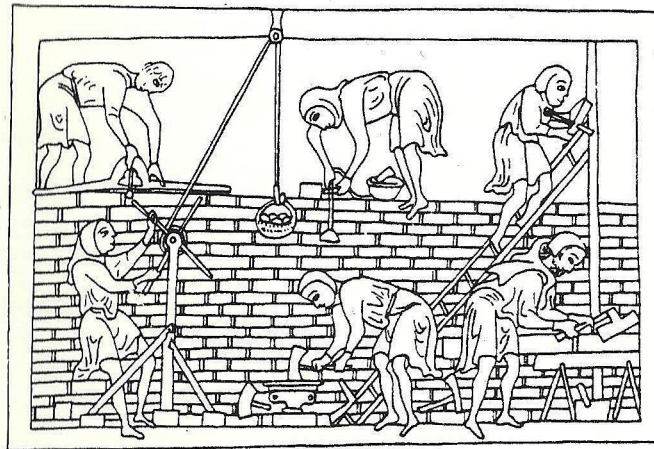
M.A.C.P. van der Sanden, Rotterdam
 H. Sarfatij, Amsterdam
 Scala, 's-Gravenhage
 J. Schellinx, 's-Hertogenbosch
 F.C. Schiipper, 's-Hertogenbosch
 C.G.T. Smeenk, Amstelveen
 M. Smit, Utrecht
 F.G.M. Speckman, Delft
 D. Spoel, Hattem
 M.E. Stades-Vischer, Zeist
 M. Stafleu, Utrecht
 J. Steehouwer, Alphen aan den Rijn
 K.J. Steehouwer, Haarlem
 R. Steenmeijer, Antwerpen - België
 A. Steketee, 's-Hertogenbosch
 R. Stenvert, Utrecht
 St. Archeologie en Bouwhist. Vlaardingen
 St. de Drie Moren, Breda
 St. Historisch Boerderij-onderz., Arnhem
 St. Monument en Materiaal, Groningen
 St. Nat. Contact Monumenten, Amsterdam
 St. Oude Groninger Kerken, Groningen
 St. RAAP, Amsterdam
 St. het Utrechts Mon.fonds, Utrecht
 H. Stoepker, Amersfoort
 T. van Straalen, Woudenberg
 J.W.M. van Straaten, Sint-Michielsgestel
 H.H.M. Strijbos, Eersel

NIEUWSBRIEF

Stichting **Bouwhistorie** Nederland

Nummer 20

Juli 1997

Algemeen bestuur:

mr. G. van Herwaarden (*voorzitter*)
drs. K.J. Stechouwer (*vice-voorzitter*)
drs. G. van Tussenbroek (*secretaris*)
ir. R.J.W.M. Gruben (*penningmeester*)
ir. G. Berends
ir. A.H. van Drunen
drs. K. Emmens
ir. J. Kamphuis
B.J.M. Klück
drs. J.M.H. Penders
dr.ing. D.J. de Vries

Redactie Nieuwsbrief:

ir. G. Berends
A.H.M. Glaudemans
ir. R.J.W.M. Gruben
dr.ing. R. Stenvert
drs. M.E. Stades-Vischer

Redactieadres:

Nieuwsbrief Bouwhistorie
Bethaniëstraat 4
5211 LJ 's-Hertogenbosch
Tel.: 073-6145225

Kopij / reacties:

Vóór 1 augustus a.s. te zenden aan het bovenstaande redactieadres.

De redactie houdt zich het recht voor ingezonden stukken te weigeren of in te korten (in overleg met de auteur).

Donateurs:

U kunt donateur van de SBN worden door jaarlijks minimaal f. 25,- over te maken op postgiro 273441 t.n.v. SBN, Zwaansteeg 11, 3511 VG Utrecht.

U wordt dan op de hoogte gehouden van het doen en laten van de stichting door middel van de vier maal per jaar verschijnende Nieuwsbrief.

Van het bestuur

Ontwikkelt de SBN zich tot een échte organisatie, tot zo'n organisatie, die dapper meehengelt in zoveel mogelijk subsidievijvers en die ook meedoet aan de 'vierjarige kunstplansystematiek', kortom tot zo'n club, die helemaal van deze tijd is? Je zou het haast gaan denken, want de 20ste Nieuwsbrief van de SBN is in hoofdzaak gevuld met een heus beleidsplan voor de periode 1997-2001, net zo'n mooi beleidsplan als waarover tegenwoordig elke zichzelf respecterende kunst- en/of cultuurclub de beschikking heeft. Echter: alléén ons plan eindigt niet, zoals al die andere beleidsplannen, met een 'eis' in de richting van de overheid 'onmiddellijk bedrag X' op tafel te leggen. Er staan dan ook, ook al hebben wij er vrij lang over gepraat en eraan gesleuteld, niet echt opzienbarende ontwikkelingen in aangekondigd of als gewenst c.q. noodzakelijk aangegeven. Wij hebben eigenlijk niet meer (maar ook niet minder) gedaan dan nog eens duidelijk opgeschreven wat wij willen en waarmee wij bezig zijn. Maar pretenties - de wil om een doelstelling te verwezenlijken - heeft de SBN wèl en die staan er dus duidelijk in. Laten wij als mensen, die willen dat in ons land op een zo goed en zo serieus mogelijke wijze monumentenzorg wordt bedreven, weloverwogen en doelgericht op de sinds de oprichting van de SBN in 1991 ingeslagen weg verder gaan. Dan komt het met de bouwhistorie en dus met de monumentenzorg wel goed. En het staat een ieder vrij om in een volgende Nieuwsbrief commentaar te leveren op het beleidsplan.

En verder

- heeft Ronald Glaudemans, medeoprichter van de SBN en een van de redacteurs van onze Nieuwsbrief, besloten het secretariaat van de SBN neer te leggen. Het werd voor hem te belastend. Wij zijn Ronald veel dank verschuldigd voor de consciëntieuze wijze, waarop hij het secretariaat heeft vervuld. Hij is een van de zeer trouwe steunpilaren van de Stichting - regelmatig vervulde hij ook een spreekbeurt tijdens het Bouwhistorisch Platform - en wij mogen dan ook verwachten dat wij hem regelmatig in de kring van de SBN blijven tegenkomen. Vooralsnog blijft hij gelukkig nog wel, zij het met mate, beschikbaar voor het mede samenstellen van de Nieuwsbrief. Gabri van Tussenbroek, als AIO in Utrecht werkzaam bij prof. Koen Ottenheim, is bereid gevonden het secretariaat van de SBN op zich te nemen. Welkom! Het lijkt geen twijfel dat hij zich binnen de SBN snel zal thuisvoelen.

- verliep de donateursdag op 24 mei j.l. in Antwerpen op rolletjes. Wij hebben veel belangwekkends te zien gekregen. Onze dank gaat uit naar onze Vlaamse vrienden Petra Maclot, Lode de Clercq en Rutger Steenmeijer voor de wijze waarop zij deze dag organiseerden, waaraan zo'n 60 SBN-ers deelnamen. Van harte moet worden gehoopt dat het niet bij deze ene bouwhistorische ontmoeting tussen Vlaanderen en Nederland blijft.

- ziet het er naar uit, dat de HBO+ Opleiding Restauratie, verbonden aan de Hogeschool van Utrecht, in september werkelijk van start gaat. Cursusleider Maarten Fritz, dankzij wiens doorzettingvermogen dit project van de grond kon komen, heeft prachtig informatiemateriaal met een calendarium de wereld ingezonden. Wij wensen de initiatiefnemers van harte veel succes toe. Namens de SBN is Karel Emmens bij de voorbereiding van deze opleiding betrokken.

- dringt de vraag zich op of iedereen, die de tot nu toe verschenen drie delen van *Het Bureau*, geschreven door J.J. Voskuil, heeft doorgeworsteld, er achter is gekomen onder welke naam Dik Berends in deze boeken figureert.

- en heeft een delegatie uit het SBN-bestuur op 20 juni weer met RdMz-directeur Asselbergs gepraat. Wij houden u op de hoogte en doen verslag in de volgende Nieuwsbrief.

Een goede zomervakantie toegewenst door

Gijs van Herwaarden
voorzitter SBN

Stichting Bouwhistorie Nederland Beleidsplan 1997-2001

Inleiding

De in 1991 in het leven geroepen Stichting Bouwhistorie Nederland stelt zich het bevorderen van de publieke belangstelling voor bouwhistorisch onderzoek, alsmede het bevorderen van de kwaliteit en de kwantiteit van het bouwhistorisch onderzoek in Nederland, een en ander in het belang van de monumentenzorg, ten doel. Bouwhistorisch onderzoek en bouwhistorische kennis zijn immers onmisbaar voor de instandhouding van het bouwkundige culturele erfgoed. Deze hoofddoelstelling valt op te splitsen in vier subdoelstellingen:

- ernaar streven dat het vak bouwhistorie zijn juiste plaats binnen het terrein van de monumentenzorg en de wetenschap krijgt, waarbij de SBN heel nadrukkelijk ook de zorg voor niet beschermde monumenten op het oog heeft;
- het vak bouwhistorie in kwalitatief opzicht zo goed mogelijk ontwikkelen, opdat een zo hoogwaardig mogelijk "bouwhistorisch produkt" kan worden aangeboden;

- het bevorderen van goed onderwijs op het vakgebied;
- publiciteit.

De SBN wil een katalysator en stimulator zijn van het vakgebied bouwhistorie en het bouwhistorisch onderzoek, alsmede een platform voor de beoefenaren van het vakgebied om de onderlinge communicatie, informatie-uitwisseling en een goede collegiale sfeer te bevorderen. Het nastreven van deze doelstellingen zal tevens kunnen bijdragen aan een vergroting van het werkkerrein van de bouwhistorici.

De stichting heeft sinds haar oprichting ernaar gestreefd door het ontplooiën van de volgende activiteiten inhoud te geven aan deze doelstellingen:

- a. het werven van donateurs als "achterban"; de achterban van de stichting wordt in hoofdzaak gevormd door diegenen, die zich professioneel met bouwhistorisch onderzoek bezig houden;
- b. het samenstellen en verspreiden van een Nieuwsbrief; tot nu toe verschenen er 20 Nieuwsbrieven;
- c. het organiseren van een jaarlijkse donateursdag;
- d. het (mede) organiseren van cursussen Bouwhistorie voor zowel het MBO- als het HBO-niveau; het samenstellen van de bijbehorende cursusboeken en syllabi;
- e. het leveren van docenten en lesmateriaal voor door andere instellingen georganiseerde cursussen (zoals het NCM);
- f. het samenstellen en verspreiden d.m.v. de Nieuwsbrief van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg van de Leidraad voor praktijkgericht bouwhistorisch onderzoek;
- g. het (mede) organiseren van studiebijeenkomsten en symposia;
- h. het leveren van sprekers en artikelen over bouwhistorische onderwerpen; herinnerd moge worden aan artikelen in het Bulletin van de KNOB en aan het Jaarboek 1996 van de Rijksdienst: "Monumenten en bouwhistorie";
- i. het onderstrepen van het belang van bouwhistorisch onderzoek bij beleidsmatig verantwoordelijken, zoals de directie van de RDMZ, waarmee een structurele overlegsituatie tot stand werd gebracht;
- j. het onderhouden van contacten met verwante organisaties, zoals het NCM, de KNOB, het Convent van Gemeentearcheologen en de Ned. Vereniging van Monumentenzorgers, alsmede met een organisatie als de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in verband met de herziening van de model-monumentenverordening;
- k. het kritisch volgen van en eventueel reageren op beleidsvoornemens van de (rijks)overheid, zoals bv. op het beleidsplan van de RDMZ "Monumenten breed bekeken";
- l. het kritisch volgen van ontwikkelingen die voor het bouwhistorisch onderzoek van belang zijn, zoals de Geïllustreerde Beschrijving en de herinventarisatie van het rijksmonumentenregister;

- m. het bepleiten van een bijzondere hoogleraarsstoel aan een instelling van universitair onderwijs;
- n. het waar mogelijk in woord en geschrift aandacht vragen voor het belang van het bouwhistorisch onderzoek binnen het bredere kader van de monumentenzorg;
- o. het leggen van internationale contacten in bv. het verband van ICOMOS en door het deelnemen aan congressen in het buitenland.

Nu de SBN vijf jaar functioneert acht het bestuur de tijd gekomen om een beleidsplan voor de periode 1997-2000 te formuleren, waarin een overzicht wordt gegeven van de beleidsvoornemens en hun consequenties wat de tijdsduur (korte, middellange en lange termijn) betreft. Het beleidsplan moet het kader worden waaraan de activiteiten, zo mogelijk neergelegd in concrete actieplannen, en vorderingen kunnen worden getoetst.

Hoofddoel van de SBN in de komende vier jaar

Als hoofddoel wil de SBN zich richten op het consolideren en versterken van de positie van het vak bouwhistorie en van de bouwhistorici binnen het kader van de monumentenzorg in Nederland. Bouwhistorisch onderzoek moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van elke restauratie en van elke monumenteninventarisatie in ons land. De consequentie daarvan is dat de verschillende vormen van bouwhistorisch onderzoek, zoals aangegeven in de Leidraad, in aanmerking dienen te komen voor subsidiëring. De aan de restauratie voorafgaande bouwhistorische verkenning behoort in het kader van het Besluit Rijks subsidiëring Restauratie Monumenten (BRRM) subsidiabel te zijn. Het wetenschappelijk bouwhistorisch onderzoek tijdens de restauratie dient gefinancierd te worden uit het onderzoeksbudget van de RDMZ. De SBN dient zich daarbij overigens niet alleen te richten op de rijksoverheid als de voor het generale monumentenbeleid verantwoordelijke overheidslaag, maar evenzeer of wellicht in nog sterkere mate op de gemeenten die in het kader van het gedecentraliseerde monumentenbeleid in de praktijk een grote uitvoerende verantwoordelijkheid dragen voor dat beleid. De gemeenten zijn dan ook een belangrijke doelgroep voor de SBN, omdat zij in veel gevallen opdrachtgever zijn voor bouwhistorisch onderzoek. Het pleiten voor meer en betere mogelijkheden voor bouwhistorisch onderzoek is niet een op zichzelf staande bezigheid, maar dient gezien te worden in het licht van het door de SBN noodzakelijk geachte streven de monumentenzorg- en restauratiepraktijk in ons land in inhoudelijk en kwalitatief opzicht op een hoger peil te brengen. Wil dat streven het door de SBN beoogde effect sorteren, dan dient zo nauw mogelijk te worden samengewerkt met collega's en partners binnen het monumentenvak, zoals archeologen, kunst- en architectuurhistorici, historici in het algemeen, historisch-geografen en restauratie-architecten. Dat betekent, dat de SBN de contacten met andere (verwante) organisaties en personen binnen zowel het werkveld als daarbuiten - te denken valt daarbij ook aan de universitaire en de HBO-instellingen, voor zover die zich bezighouden met de genoemde disciplines - wil intensiveren. De SBN wil nog

krachtiger naar buiten treden met plannen, argumenten en ideeën om het belang/noodzaak van het bouwhistorisch onderzoek te benadrukken. Ook zal de SBN waar mogelijk initiatieven van anderen, die kunnen bijdragen tot het realiseren van het hoofddoel, ondersteunen. Verder zal de SBN, zo mogelijk in samenwerking met andere organisaties, initiatieven nemen om de discussie over monumentenzorg en restaureren nieuwe impulsen te geven. Duidelijke en voor sommigen wellicht controversiële stellingnames zal de SBN daarbij niet uit de weg gaan.

De plaats van het vak bouwhistorie in de monumentenzorg

De SBN stelt zich daarbij de volgende actiepunten voor:

1. intensivering van de samenwerking met de diverse geledingen van de RDMZ en met in het bijzonder de coördinator bouwhistorie van deze Dienst; het nauwlettend en kritisch volgen van beleidsmatig belangrijke ontwikkelingen zoals de organisatie van het steunpuntennetwerk, de uitwerking van RDMZ-het beleidsplan "Monumenten breed bekeken" en de nieuwe regelgeving (BRRM); aandringen op meer bouwhistorische expertise in de regio's en steunpunten van de RDMZ; tijdpad: permanent;
2. bevorderen dat het (doen) uitvoeren van bouwhistorisch onderzoek verplicht wordt gebaseerd op de Leidraad; met het oog daarop zal de SBN de Leidraad uitwerken in richtlijnen voor de dagelijkse praktijk; tijdpad: korte termijn;
3. het bepleiten van een structurele betrokkenheid van bouwhistorici bij monumenten(her)inventarisaties; meedenken en meewerken aan Cher- en Vinexplannen alsmede aan de uitvoering van de Conventie van Malta; tijdpad: permanent;
4. het actief deelnemen aan de discussie over de in de toekomst noodzakelijke ontwikkelingen op het terrein van de monumentenzorg o.a. in het kader van het bestuur van het NCM; tijdpad: middellang;
5. intensivering van de contacten met (zuster)instellingen in het buitenland, zoals de Arbeitskreis für Hausforschung; stimulering van het bouwhistorisch onderzoek in een gebied als Vlaanderen; bij ICOMOS zal gepleit worden voor het opnemen van een clause in het Charter van Venetië, inhoudend dat als voorbereiding op elke restauratie bouwhistorisch onderzoek verplicht gesteld moet worden; tijdpad: middellang c.q. permanent.

Een kwalitatief zo hoogwaardig mogelijk "produkt"

Omdat niet alleen de opdrachtgevers er recht op hebben, dat zij "goede waar voor hun geld" krijgen aangeleverd maar ook omdat de hun opdrachten uitvoerende bouwhistorici er belang bij hebben, dat zij aan de aan hen gestelde verwachtingen voldoen en een "hoogwaardig produkt" (een deskundig en verantwoord uitgevoerd bouwhistorisch onderzoek, dat voldoet aan eisen van overdraagbaarheid van informatie en praktische toepasbaarheid) afleveren, zal de SBN aandacht blijven geven aan de kwaliteitseisen, waaraan bouwhistorisch onderzoek moet voldoen. De bouwhistoricus zal heel precies en zakelijk moeten kunnen aangeven wat hij waarom aanbiedt en wat de financiële

consequenties daarvan zijn. De bouwhistoricus dient zich er nog sterker bewust van te worden dat hij op een zakelijke markt opereert, bepaald door enerzijds vraag en aanbod en anderzijds door kwaliteit. Zijn gedrag jegens de potentiële opdrachtgever zal door deze factoren moeten worden bepaald. Alleen dan zal de door de SBN gewenste verruiming van het werktelein zich gaan voordoen; tijdpad: middellang.

Onderwijs

Wil de bouwhistoricus een "zo hoogwaardig mogelijk produkt" kunnen leveren, dan dient er grote aandacht te zijn voor onderwijs, scholing en training in het bouwhistorisch onderzoek. De SBN dient daarbij een stimulerende en coördinerende rol te vervullen. De SBN wil zich er sterk voor maken dat op zowel MBO- en HBO-niveau als op universitair niveau in het lesprogramma aandacht moet worden besteed aan het vak bouwhistorie en het bouwhistorisch onderzoek in zowel praktisch als theoretisch opzicht.

In de eerste plaats acht de SBN het van belang dat er een (bijzondere) hoogleraarsstoel in de bouwhistorie tot stand wordt gebracht. Rondom deze stoel zou een bouwhistorisch studiecentrum moeten worden opgebouwd; tijdpad: middellang tot lang.

Een specifieke opleiding tot bouwhistoricus is een ideaal, dat de SBN wel heeft, maar op dit moment nog niet realiseerbaar acht. Wel ware te streven naar een vakopleiding op zowel middelbaar als hoger technisch niveau. Een combinatie met een opleiding tot archeologisch veldtechnicus is daarbij een te overwegen mogelijkheid. Op een door de Hogeschool Utrecht ontwikkeld initiatief om de te komen tot een HBO-opleiding Restauratie-plus zal positief worden ingespeeld; tijdpad: korte termijn.

De samenwerking met het NCM bij het organiseren van de basiscursussen bouwhistorie zal worden voortgezet. Tenslotte acht de SBN specialistische cursussen bouwhistorie ten behoeve van speciale doelgroepen - te denken valt aan de Monumentenwacht - wenselijk. De mogelijkheden van geavanceerde middelen als internet, cd-rom e.d. moeten benut worden; tijdpad: kort tot middellang.

Op de korte termijn wordt onderzocht welk lesmateriaal en welke leermiddelen noodzakelijk zijn.

Publiciteit

De SBN blijft het bevorderen van goede publiciteit over het vak bouwhistorie als een belangrijke doelstelling zien. De volgende actiepunten komen daarbij in het beeld:

1. het voortzetten van de uitgave van de Nieuwsbrief in een zo mogelijk wat professionelere vorm; grote aandacht voor het werven van kopy; werving van donateurs om het verloop te compenseren; tijdpad: permanent;
2. samenstellen en verspreiden onder gemeenten en gemeentelijke (monumenten)commissies van een voorlichtingspakket over bouwhistorie;
3. nagaan of er behoefte bestaat aan een jaarlijks cahier met bouwhistorische opstellen; tijdpad: middellang;

4. het zo mogelijk in samenwerking met de RDMZ (en de ROB ?) samenstellen van een boek over bouwhistorie in Nederland; deze publicatie zou bestemd moeten worden voor een breed publiek; tijdpad: middenlang tot lang;
5. het organiseren van studiedagen, de jaarlijkse donateursdag daaronder begrepen, discussiedagen, symposia en congressen al dan niet in samenwerking met andere organisaties; verder het organiseren van excursies in binnen- en vooral buitenland om de contacten met de bouwhistorici aldaar te versterken; tijdpad: permanent;
6. het onderzoeken van de mogelijkheden van een cursus over bouwhistorie op de televisie (Teleac); tijdpad: midellang tot lang;
7. het aanleveren van artikelen aan zowel meer algemeen gerichte als de specifieke monumentenperiodieken en tijdschriften; tijdpad: permanent;
8. persberichten; tijdpad: permanent.

Financiën en organisatie

De vraag dient aan de orde te komen hoe de SBN zich tegen de achtergrond van het bovenstaande verder zou moeten c.q. willen ontwikkelen. De SBN is thans een organisatie met ca. 190 donateurs, die voor het belangrijkste deel worden gerecruteerd uit diegenen, die zich al (enige) jaren professioneel met bouwhistorisch onderzoek bezighouden, hetzij als zelfstandig bouwhistoricus, hetzij in dienst van een overheidsinstelling. De SBN beschikt niet over een professioneel secretariaat. De kosten worden gedekt door de jaarlijkse bijdragen van de donateurs. De SBN ontvangt geen subsidie. Wil de SBN verder gaan als een vrij kleine organisatie van mensen, die in hetzelfde onderwerp zijn geïnteresseerd en zich daarvoor geheel inzetten of moet de organisatie van de stichting op een bredere leest worden geschoeid? Dat zou het opbouwen van een professioneel secretariaat betekenen, alsmede een totaal andere wijze van financiering van die organisatie. Vooralnog is het SBN-bestuur van mening, dat op de ingeslagen weg moet worden voortgegaan. Dat betekent verder gaan met een vrij beperkte, niet geprofessionaliseerde organisatie. Op dit moment lijkt de bestaande organisatorische structuur het meest effectief. Het is bovendien de vraag of een breder opgezette structuur te financieren zou zijn. Dat neemt niet weg, dat het SBN-bestuur erop bedacht moet zijn, dat de structuur toch verbreed moet worden, en dat tijdig de bakens worden verzet c.q. aangepast als de omstandigheden daartoe aanleiding zouden geven.

Namens het voltallige bestuur, *Gijs van Herwaarden*

Donateurs per 12 mei 1997

Per 12 mei 1997 had de SBN 190 donateurs. Reeds verschillende keren is ons gevraagd om een donateurslijst in de Nieuwsbrief op te nemen. Hieronder wordt aan dit verzoek voldaan. Tevens zijn de donateurs naar woonplaats uitgesplitst, waardoor een beeld wordt verkregen van de spreiding van bouwhistorische belangstelling in ons land.

S. Alberts, Amsterdam
 W. Annema, Delft
 N. Arts, Eindhoven
 Archeologische Vereniging Golda, Gouda

M.H. Bartels, Amsterdam
 J. Battjes, Hoogezand
 T.C. Bauer, Delft
 H. Becks, Hedel
 G. Berends, Zeist
 B. van den Berg, Gouda
 J.W. Bloemink, Holten
 K. Boeder, Ede
 H.W. Boekwijt, Rosmalen
 J.J. Bollebakker, Dordrecht
 A.J.J.M. Bonke, Amsterdam
 L.O. Bos, Sauwerd
 N. Boschma, Edam
 Bouwkundig Bureau Bakker, Pijnacker
 S.T. Brockhoven, Alphen aan den Rijn
 C.H. Broers, Amsterdam
 M. de Bruijn, Utrecht
 Bur. Inv. & Advies Mon., Utrecht
 Bur. Oudh. Onderz. Rotterdam, Rotterdam
 Bur. voor Visuele Doc., 's-Hertogenbosch

H.J. van Cappeveeën, Leur
 L. de Clercq, Antwerpen - België
 Convent van Gem. Arch., Vlaardingen

II.E. Dekhuijzen, Rhenen
 M.M.A. Dhaenens, Breda
 F.P. Don, Bunnik
 J.F. Dröge, Leiden
 A.H. van Drunen, 's-Hertogenbosch

J.R.M. van der Eerden, 's-Hertogenbosch
 M.A. van der Eerden, Wijk b. Duurstede

C. Eggen, Kelmond
 J.A.M. van den Eijnden, Vught
 K. Emmens, Delft
 J.M. van Es, Zijderveld
 G.R.M. van den Eynde, Breda

C.J.B.P. Frank, Nijmegen

J.J.P. Gardeniers, Wageningen
 Gelders Genootschap, Arnhem
 Gemeente Amsterdam
 Gemeente Apeldoorn
 Gemeente Dordrecht
 Gemeente 's-Gravenhage
 Gemeente Haarlem
 Gemeente 's-Hertogenbosch
 Gemeente Kampen
 Gemeente Sittard
 R.J.M. van Genabeek, 's-Hertogenbosch
 A.H.M. Glaudemans, 's-Hertogenbosch
 A. de Gooijer, Maarsbergen
 M. Goossens, Gent - België
 W.S. van de Graaf, Amsterdam
 P. de Greef, Mechelen - België
 M.H.H. van der Grinten, Venlo
 P.A. Groen, Bergen
 H.J.H. Gruben, Rosmalen
 R.J.W.M. Gruben, 's-Hertogenbosch

C.J. van Haaften, Groningen
 F.A.C. Haans, Grave
 J.D.F. Hardenberg, Sassenheim
 P.C. van der Heiden, 's-Gravenhage
 H.A. Heidinga, Edam
 K. Helfrich, Groningen
 D.B.M. Hermans, Nijmegen
 G.W. van Herwaarden, 's-Gravenhage
 G. Heuff, Wassenaar
 W. van den Heuvel, Soest

J. Hoekstra, Delft
 J. van der Hoeve, Utrecht
 M.J. van 't Hof, Eindhoven
 Hogeschool 's-Hertogenbosch
 C.C. van Hoogevest, Rotterdam
 U.G.J. Hoogzaad, Leiden
 R.S.F.M. Horbach, Utrecht
 H.F.G. Hundertmark, Oss
 W.M.H. Hupperetz, Tilburg
 J.L.F. van den Hurk, 's-Hertogenbosch

E. Jans, Almelo
 H. Janse, Amsterdam
 H.P. Jansen, Tiel
 H.L. Janssen, Utrecht
 J.J. Jehee, Soesterberg
 J.J. de Jong, Zwolle
 S. de Jong, Zaandam
 N.H. Jurgens, Valkenswaard
 S.M. Jurgens, Apeldoorn

J. Kamphuis, Delft
 H.N. Karsemeijer, Nederhorst den Berg
 B.J.M. Klück, Utrecht
 C.J. Kolman, Amerongen
 B.H.J.N. Kooij, Zeist
 D. van der Kooij, Voorschoten
 J.C.G. Kreek, Diepenveen
 G. Krekel, Geldrop
 J.S. Krijnen, Utrecht
 J. Krommendijk, Hengelo
 E.M. Kylstra, Utrecht

J.L.M. van de Laar, Deventer
 J.R. Leegstra, Groningen
 A.C.M. Luteijn, Bloemendaal

P.M.C.I. Maclot, Antwerpen - België
 A.H.P.M. Meesters, Breda
 A.J.J. Mekking, Utrecht
 L.H. van der Meule, Leidschendam
 E.J. Meyerink, Amsterdam
 J.C.J. van Moll, Sint-Michielsgestel

Natuurmonumenten, 's-Graveland
 Ned. Kastelenstichting, Wijk bij Duurstede
 Ned. Ver. v. Monumentenz., Purmerend
 M. Niemeijer, Voorst
 E. Nijhof, 's-Hertogenbosch
 J.M.M. Nuyten, Delft

L.H.M. Olde Meierink, Utrecht
 E.L. van Olst, Arnhem
 P. Oostra, Amsterdam
 E. Orsel, Delft

A.D. Pauptit, Alkmaar
 E. Pegels-Van Heiningen, Alphen ad. Rijn
 J.M.H. Penders, Utrecht
 P.J. Pretz, Koedijk
 M.A. Prins, Putten

B. Raangs, Winsum
 N. Ramakers, 's-Hertogenbosch
 A. Reinstra, Zeist
 J. Renes, Wageningen
 M.P.J. Rieter, Helmond
 Rijksdienst v.d. Monumentenzorg, Zeist
 C. Rogge, Amstelveen
 F. de Roode, Breda
 J.W. van Rooden, Leiden

M.A.C.P. van der Sanden, Rotterdam
 H. Sarfatij, Amsterdam
 Scala, 's-Gravenhage
 J. Schellinx, 's-Hertogenbosch
 F.C. Schiipper, 's-Hertogenbosch
 C.G.T. Smeenk, Amstelveen
 M. Smit, Utrecht
 F.G.M. Speckman, Delft
 D. Spoel, Hattem
 M.E. Stades-Vischer, Zeist
 M. Stafleu, Utrecht
 J. Steehouwer, Alphen aan den Rijn
 K.J. Steehouwer, Haarlem
 R. Steenmeijer, Antwerpen - België
 A. Steketee, 's-Hertogenbosch
 R. Stenvert, Utrecht
 St. Archeologie en Bouwhist. Vlaardingen
 St. de Drie Moren, Breda
 St. Historisch Boerderij-onderz., Arnhem
 St. Monument en Materiaal, Groningen
 St. Nat. Contact Monumenten, Amsterdam
 St. Oude Groninger Kerken, Groningen
 St. RAAP, Amsterdam
 St. het Utrechts Mon.fonds, Utrecht
 H. Stoepker, Amersfoort
 T. van Straalen, Woudenberg
 J.W.M. van Straaten, Sint-Michielsgestel
 H.H.M. Strijbos, Eersel

A.N. Teesing, Amsterdam
 J. Termote, Brugge - België
 M. Tillema, Delft
 TIMS, Sprang Capelle
 J.R. Treling, Vught
 G. van Tussenbroek, Zaltbommel
 TU-Delft, faculteit der Bouwkunde

J.B. Uittenhout, Haarlem

G.H.F. Valk, Rosmalen
 P.W.M. van Velzen, Den Hoorn
 F.M. Verhaeghe, Laarne - België
 M.S. Verweij, Zeist
 A. Viersen, Delft
 E.F.T. Vink, Amsterdam
 M. van Vlierden, Utrecht
 H.J.T. van der Voort, Hilversum
 H.P.J.M. Vries, Utrecht
 D.J. de Vries, Utrecht

F.J. van der Waard, Groningen
 A.A.M. Warffemius, Arnhem
 Werkgroep Bouwgeschiedenis, Leiden
 W.F. Weve, Delft
 L.B. Wevers, 's-Gravenhage
 J.M.J. Willems, 's-Hertogenbosch
 A.G. Winder, Haarlem
 A. van der Woud, Haren

R.M.G.M. Zaal, Amsterdam
 C. van der Zijl, Wijckel
 D.J.K. Zweers, Amsterdam

Donateurs SBN naar woonplaats

Alphen a/d Rijn:	3
Alkmaar:	1
Almelo:	1
Amerongen:	1
Amersfoort:	1
Amstelveen:	2
Amsterdam:	16
Antwerpen (B.):	3
Apeldoorn:	2
Arnhem:	4
Bergen:	1
Bloemendaal:	1

Breda:	5
Brugge (B.):	1
Bunnik:	1
Delft:	12
Den Hoorn:	1
Deventer:	1
Diepenveen:	1
Dordrecht:	2

Edam:	2
Ede:	1
Eersel:	1
Eindhoven:	2

Gent (B.):	1
Geldrop:	1
Gouda:	2
Grave:	1
's-Gravenhage:	5
's-Graveland:	1
Groningen:	6

Haarlem:	5
Haren:	1
Hatter:	1
Hedel:	1
Helmond:	1
Hengelo:	1
's-Hertogenbosch:	15
Hilversum:	1
Holten:	1
Hoogezand:	1

Kampen:	1
Kelmond:	1
Koedijk:	1

Laaarne (B.):	1
Leiden:	4
Leidschendam:	1
Leur:	1

Maarsbergen:	1
Mechelen (B.):	1

Nederhorst den Berg:	1
Nijmegen:	2

Oss:	1
Pijnacker:	1
Purmerend:	1
Putten:	1

Rhenen:	1
Rosmalen:	3
Rotterdam:	3

Sassenheim:	1
Sauwerd:	1
Sint Michielsgestel:	2
Sittard:	1
Soest:	1
Soesterberg:	1
Sprang Capelle:	1

Tiel:	1
Tilburg:	1
Utrecht:	6

Valkenswaard:	1
Venlo:	1
Vlaardingen:	2
Voorschoten:	1
Voorst:	1
Vught:	2

Wageningen:	2
Wassenaar:	1
Wijckel:	1
Wijk bij Duurstede:	2
Winsum:	1
Woudenberg:	1

Zaandam:	1
Zaltbommel:	1
Zeist:	6
Zijderveld:	1
Zwolle:	1

Meer dan één donateur per stad

Utrecht:	18
Amsterdam:	16
's-Hertogenbosch:	15
Delft:	12
Groningen:	6
Zeist:	6
Breda:	5
's-Gravenhage:	5
Haarlem:	5
Arnhem:	4
Leiden:	4
Alphen a/d Rijn:	3
Antwerpen (B):	3
Rosmalen:	3
Rotterdam:	3
Amstelveen:	2
Apeldoorn:	2
Dordrecht:	2
Edam:	2
Eindhoven:	2
Gouda:	2
Nijmegen:	2
St. Michielsgestel:	2
Vlaardingen:	2
Vught:	2
Wageningen:	2
Wijk bij Duurstede:	2

Korstmossen en muurbloempjes

- Beek, M. en M. Kooiman** - *Aan de dijk gezet. Dijkwoningen vroeger, nu en in de toekomst* (Rotterdam 1996).
- Berends, G.** - 'Oude lengtematen', *Restauratievademecum RVblad Maateenheden 01-1 t/m 12* (1996).
- Berends, G.** - 'Het verspreidingsgebied van het Rijndak en het Maasadak', *Restauratievademecum RVblad Dakbedekkingen 01-1 t/m 2* (1997).
- Boekwijt, H. en R. Claudemans** - *De Sint Cathrien, een binnenstadskerk te 's-Hertogenbosch* ('s-Hertogenbosch 1997).
- Boekwijt, H. en H.L. Janssen (red.)** - *Bouwen en Wonen in de schaduw van de Sint Jan*, Kroniek bouwhistorisch en archeologisch onderzoek 's-Hertogenbosch nr. 2 ('s-Hertogenbosch 1997), ISBN 90 5349 247 X.
- Frank, C. en F. Haans** - *De binnenstad. Duizend jaar wonen in Arnhem tussen de singels en de Rijn*, Arnhemse Monumentenreeks 1 (Utrecht 1996). ISBN 90 5354 091 7.
- Freling, W.** - *Stucwerk in het Nederlandse woonhuis uit de 17e en 18e eeuw* (tweede verbeterde druk, Amsterdam 1996).
- Heiningen, E. van** - (artikel over het huis "De Onbeschaamde", Wijnstraat 123-125 te Dordrecht), *Jaarverslag 1996 Vereniging Hendrick de Keijser*.
- Janssen, H.L., J. Kylstra en B. Olde Meierink** - *1000 Jaar kastelen in Nederland. Functie en vorm door de eeuwen heen* (Utrecht 1996), ISBN 90 5345 0831.
- Jurgens, N.H.** - 'Bouwhistorie van wind- en watermolens', *Restauratievademecum RVblad Molens 02-1 t/m ..* (1997).
- Kooij, B.H.J.N. en B. Olde Meierink** - *Fruitmuren in Nederland; studie over slangemuren, slingeremuren en andere historische experimentele leifruitmuren*, RV bijdrage 17 (RdMz Zeist/Sdu Uitgevers 's-Gravenhage 1997). *Ländlicher Hausbau in Norddeutschland und den Niederlanden*, Berichte zur Haus- und Bauforschung Band 4 (Marburg 1997), ISBN 3 89445 2137.
- Meischke, R., H. Zantkuijl en P. Rosenberg** - *Huizen in Nederland. Zeeland en Zuid-Holland* (Zwolle 1997), ISBN 90 400 9944 8.
- RDMZ (red.)** - *Monumenten en bouwhistorie*, Jaarboek Monumentenzorg 1996 (Zeist/Zwolle 1996), ISBN 90 4009876 X.